

MÜZİK ÖĞRETMENİ ADAYLARININ İÇEDÖNÜK - DIŞADÖNÜK KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLMA DURUMUNUN BİREYSEL ÇALGI DERSİ AKADEMİK BAŞARI DÜZEYİNE ETKİSİ

Öğr. Gör. Gözde Yüksel
N.E.Ü. A.K.E.F.
Müzik Eğitimi A.B.D. B2/224 Meram /KONYA
gozdecoskun@hotmail.com

Özet

Bu çalışmada, müzik öğretmeni adaylarının içedönük - dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumlarının bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyine etkisini incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaçla, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2012-2013 akademik yılında öğrenim görmekte olan 115 öğrenciye MBTI (Myers Briggs Tip Belirleyicisi) uygulanarak, öğrenciler içedönük ve dışadönük kişilik tiplerine göre iki gruba ayrılmıştır. Öğrencilerin bireysel çalgı akademik başarı düzeyine ilişkin veriler; 2012-2013 akademik yılı güz dönemi bireysel çalgı notları alınarak düzenlenmiştir. İçedönük kişilik özelliklerine sahip müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi ile, dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi yüzde frekans dağılımına bakılarak, içedönük- dışadönük müzik öğretmen adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi arasındaki farkın anlamlılık düzeyi ise ilişkisiz örneklem t- testi kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmada, içedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi ile dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İçedönük, dışadönük, çalgı eğitimi, başarı düzeyi.

THE EFFECT OF CASE TO HAVE THE INTROVERTED AND EXTRAVERTED PERSONALITY CHARACTERISTICS OF THE APPLICANTS OF MUSIC TEACHING ON THE LEVEL OF ACADEMIC SUCCESS OF THE COURSE INDIVIDUAL INSTRUMENT

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the effect of the cases of the applicants of music teaching to have the introverted and extraverted personality characteristics on the level of academic success of the courses individual instrument. On this purpose, applying MBTI (Myers Briggs Type Indicator) to 115 students studying in the main scientific branch of Music Education of Department of Fine Arts Education, Ahmet Keleşoğlu Educational Faculty, Necmettin Erbakan University, in the academic year 2012- 2013, the students were divided into two groups according to the types of introverted and extraverted personality. The data related to the level of academic success of the students on individual instrument were arranged by drawing the grades of students on individual instruments in fall semester of the academic year 2012 -2013. The level of individual academic success on individual instrument of the applicants of music teaching with introverted personality characteristics , and of the level of individual academic success on individual instrument of the applicants of music teaching with extraverted personality characteristics were calculated by regarding to the distributions of frequency %, while the significant level of difference between academic success level on the individual instrument of the applicants of music teaching with introverted - extraverted characteristics, by using irrelevant sample t-test. In the study, it was concluded that there was no significant difference between the level of academic success on individual instrument of applicants of music teaching with introverted personality and applicants of music teaching with extraverted personality .

Key Words: Introverted, extraverted, instrumental education , success level.

GİRİŞ

Kişilik; duygu, düşünce, beceri ve alışkanlıklar ile doğrudan ilişkili bir kavram olduğu gibi bireysel farklılıklarımızı, günlük yaşamsal işlerimizi yapmadaki tercihlerimizi açıklayabilen çok boyutlu ve önemli bir kavramdır. Cüceloğlu'na (2000: 404) göre kişilik; bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir. Kulaksızoğlu'na (2002:106) göre kişilik; bireyin sosyal ve psikolojik tepkilerinin tümüne verilen isimdir ve bireyi diğerlerinden farklı kılan bütün ayırıcı özellikleri içerisinde barındırır. Kişilik kavramıyla ilgili olarak uzman kişilerin tanımları ayrıntılı olarak incelendiğinde kişilik özellikleri olarak tanımlayabileceğimiz ayırt edici özelliklerimizin bazılarının, doğuştan gelen, kalıcı özellikler olduğu, bazılarının ise dış çevreyle etkileşim sırasında, uyum sağlayabilme dürtüsüyle edindiğimiz alışkanlıklarımızdan kaynaklandığı görülmektedir. Kişilerin sahip olduğu bu ayırt edici özelliklerin yani kişiler arası bireysel farklılıkların anlaşılması ve açıklanmaya çalışılması geçmişten günümüze araştırmacıların merak ettiği bir konu olmuştur.

Hiç şüphesiz insan davranışlarıyla ilgili olarak gözlemleyebildiğimiz kişilik kavramı yine insan davranışlarını istendik olarak değiştirme ve geliştirme süreci olarak tanımladığımız eğitim süreciyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedendir ki son yıllarda yapılan eğitim araştırmalarında, öğrencilerin kişilik yapılarının, öğrenme stilleri, okul ve okul öğrenmelerine yönelik tutum, genelde okula veya özelde derslere yönelik başarı veya başarısızlıkları gibi konularla ne derece etkileşimde olduğu araştırılmakta öğrencilerin bireysel farklılıklarını konu alan araştırmalar yaygınlaşmaktadır.

Bu araştırmanın başlığında geçen içedönük ve dışadönük kişilik özellikleri İsveçli psikolog Carl Gustav Jung'un "Psikolojik Tipler" adını verdiği kuramından yola çıkarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Diğer gözlemcilerin insan davranışlarını rastgele olarak gördükleri yerde, Jung modeller görmüştür. "Jung'un "Psikolojik Tipler" adını verdiği çalışması, insanların bilgi edinme ve karar verme eylemlerindeki tercihlerini ifade eden modellerdir. Jung'un teorisinde bahsedilen zihinsel süreçler; bilgiyi edinme ve karar verme olmak üzere iki boyutta ve her bir boyutta ikiye ayrılmak üzere toplam dört zihinsel süreç veya işlevde gerçekleşmektedir. Jung'a göre bilgiyi baskın bir şekilde ya duyumlarımız (sensing-S) yoluyla, ya da sezgilerimiz(intuition-N) yoluyla algılarız. Diğer iki süreç ise karar verme tarzımıza ilişkin zihinsel süreçtir. Zihnimiz karar vermede baskın bir şekilde ya düşünerek (thinking) yargılamayı ya da hissederek (feeling) yargılamayı kullanır(Bkz. Şekil 1). Jung'un bahsettiği bu dört zihinsel süreçten tercih edilenler, birbiriyle etkileşim halindedir. Duyularımız veya sezgilerimizle bilince gelen bilgi düşüncelerimiz veya hissettiklerimizle işlenerek, tartılarak, analiz edilerek, değerlendirilerek kullanılır" (Lawrance, 1993:20).

Şekil 1

Jung (1971:380-400), zihinsel süreçleri ortaya koymasından kısa bir süre sonra kuramına üçüncü bir boyut daha eklemiştir. Üçüncü boyut baskın zihinsel süreçleri nasıl kullandığımız ile ilgili bir boyuttur. Jung'a göre kişiler, S veya N, T veya F zihinsel tercihlerinden baskın olan ikisini dışadönük (extraversion) veya içedönük (introversion) olarak kullanmaktadır(Bkz. Şekil 2). Lawrence'a (1993:10) göre psikolojik tip kuramının üçüncü boyutu olan dışadönüklük ve içedönüklük boyutu, baskın zihinsel sürecin (duyusal, sezgisel, düşünsel veya duygusal) kullanılış şekliyle ilgilidir. Kişi baskın süreci, diğerlerinin görebileceği şekilde dışa çevirebilir ya da tersine baskın süreci içe yansıtabilir. İnsanlar günlük yaşamlarında her iki tip özelliğini de göstermekle birlikte birini daha

baskın, diğerini ise baskın olana yardımcı olarak kullanmaktadırlar. Kuşkusuz yansıtmanın (içsel düşünme, olgunlaştırma) olmadığı davranış kördür ve verimsiz olabilir; benzer bir yaklaşımla eyleme dönüşmeyen bir yansıtma boşuna olabilir.

Şekil 2

Dışadönükler, eyleme geçmek için dışa doğru yönelir, insanlara ve eşyalara odaklanır, aktiftir, deneme ve yanılmayı güvenle kullanır, çevresindekileri uyarımlar olarak tarar ve bataryalarını şarj eder. İçe döndükleri zaman, bataryaları aşağı iner. Herkesin, çoğunlukla aynı şekilde, yazı yazmak ya da bir topu atmak için sağ veya sol eli kullanmak gibi bir tercihi bulunmaktadır. Dışadönüklükte becerili olmanın dışa yönelmek (dışa dönmek suretiyle canlanmak) için doğal bir tercihe sahip olmakla aynı olmadığını akılda tutmak önemlidir. İçe dönükler, özel bir yansıtma içinde bataryalarını, iç dünyaya yönelerek, fikirlere ve daha içteki izlenimlere odaklanarak, yansıtarak, harekete geçmeden önce derin bir şekilde düşünerek, içsel uyarımları tarayarak şarj ederler. Dışa döndüklerinde bataryaları aşağı iner (Lawrance, 2007:2-7). Buna göre, içedönük- dışadönük kişilik özelliklerini, müzik eğitiminin çalgı eğitimi boyutunda ele aldığımızda; içedönük kişilik özellikleri gösteren bir öğrencinin, çalgı performansını en rahat gerçekleştirebildiği ortama ilişkin özellikler, bireysel çalgı performansına yönelik hazırlık sürecindeki çalışma prensipleri ve performans sırasında ortaya çıkabilecek problemler ile başa çıkabilme durumunun, dışadönük kişilik özellikleri gösteren bir öğrenciye göre bir takım farklılıklar gösterebileceği akla gelmektedir.

Bireysel çalgı dersi, Müzik Eğitimi Anabilim Dalları öğretim programında sekiz yarıyıl , son yarıyılıda bireysel çalgının öğretimi olarak yer almaktadır. Öğrenciler derslere bireysel olarak girmekte ve birçok üniversitede her yarıyıl sonunda çalgı öğretiminden sorumlu öğretim elemanlarından oluşan bir komisyon önünde çalgı performansını sergilemekte ve böylelikle ölçme -değerlendirmesi yapılan bireysel çalgı dersine ilişkin öğretim süreci tamamlanmış olmaktadır. Bu çalışmada müzik öğretmeni adaylarının içedönük dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumunun bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaktadır:

Alt problemler

1. Müzik öğretmeni adaylarının içedönük- dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumu nasıldır?
2. İçedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi nedir?
3. Dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi nedir?
4. İçedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi ile dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmada hem betimsel araştırma hem de nedensel karşılaştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 akademik yılında N.E.Ü. A.K.E.F. Müzik Eğitimi A.B.D. öğrenim gören toplam 115 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı'nda öğrenim görmekte olan müzik öğretmeni adaylarının içedönük dışadönük kişilik özelliklerinin

belirlenmesinde, Myers-Briggs Tip Belirleyicisi'nin, dilsel eşdeğerlilik, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Semai Tuzcuoğlu tarafından yapılan (1996) Türkçe versiyonu, kendisinden izin alınarak kullanılmıştır.

Tuzcuoğlu'na (1996:68-70) göre İngilizce ve Türkçe formlara aynı deneklerin verdikleri cevaplar arasındaki uyum EI'da %78.12-% 100, SN'de %68.75-%100, TF'de % 56. 25- % 100, JP'de %75-% 100 arasında değişmektedir. Her bir boyut için iki form arasında farklılaşan cevapların belirli bir yön taşımadığı işaret testiyle belirlenmiştir.

Araştırmanın güvenilirlik katsayısının saptanması amacıyla MBTI'nın devamlılığı ile birlikte iç tutarlılık katsayıları belirlenmiştir. Tüm testin ve alt ölçeklerin iç tutarlılıklarının hesaplanmasında; Spearman- Brown, Flanagan, Rulon, Horst, Mosier formülleri kullanılmıştır. Kullanılan her bir formül ile elde edilen iç tutarlılık katsayıları arasında benzerlik bulunmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılığının belirlenmesi amacıyla ayrıca, Cronbach alpha katsayıları da hesaplanmış, EI boyutunda 0.96, SN boyutunda 0.88, TF boyutunda 0.92, JP boyutunda da 0.96 değerleri gibi yüksek düzeyde olduğu, kuvvetli bir tutarlılık taşıdığı belirlenmiştir (Tuzcuoğlu, 1996:72-78).

Çalışma grubunda bulunan içedönük ve dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyinin belirlenmesinde kullanılan veriler 2012-2013 akademik yılı güz dönemi bireysel çalgı notları alınarak düzenlenmiştir. İçedönük ve dışadönük öğretmen adaylarına ilişkin başarı puanlarının grup içi yüzde frekans dağılımları, Necmettin Erbakan üniversitesi harflendirme sistemine göre oluşturulan puan aralıklarına göre incelenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığı ile çözümlenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde yüzde frekans , tek örneklem Kolmogorow Smirnov testi ve ilişkisiz örneklem t- testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmada uygulanan veri analizlerinden elde edilen bulgu ve yorumlara yer verilmektedir.

1. Müzik Öğretmeni Adaylarının İçedönük- Dışadönük Kişilik Özelliklerine Sahip Olma Durumu

Araştırmanın birinci alt probleminde, müzik öğretmeni adaylarının içedönük-dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumu sorulmaktadır. Bu alt probleme cevap bulmak amacıyla araştırmaya dahil olan 115 müzik öğretmeni adayının içedönük-dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumları yüzde frekans dağılımına bakılarak incelenmiş ve sonuçlar Tablo 1' de gösterilmiştir.

Tablo 1: Müzik Öğretmeni Adaylarının İçedönük-Dışadönük Kişilik Özelliklerine Sahip olma Durumuna İlişkin Yüzde Frekans Dağılımı

MBTI'a Dayalı Kişilik Özelliği	f	%
Dışadönük	59	51,3
İçedönük	56	48,7
Toplam	115	100,0

Tablo 1'de araştırmaya toplam 115 müzik öğretmeni adayının katıldığı, müzik öğretmeni adaylarının, 59'unun, % 51,3'lük dağılımla dışadönük kişilik özelliklerine, 56'sının ise % 48,7'lik dağılımla içedönük kişilik özelliğine sahip olduğu görülmektedir. Dağılıma bakıldığında 115 kişilik çalışma grubunda içedönük ve dışadönük öğrenci sayılarının birbirine yakın olduğu söylenebilir.

2. İçedönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyi

Araştırmanın ikinci alt probleminde, içedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyi sorulmaktadır. Bu alt probleme cevap bulabilmek amacıyla, içedönük müzik öğretmeni adaylarının

bireysel çalgı dersi akademik başarı puanları, harflendirme sistemine göre belirlenmiş puan aralıklarına göre yüzde frekans dağılımına bakılarak incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2: İçedönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyinin Puan Aralıklarına Göre Yüzde Frekans Dağılımı

Puan Aralığı	f	%
0 - 49	7	12,5
50 - 59	6	10,7
60 - 64	5	8,9
65 - 69	3	5,4
70 - 74	6	10,7
75 - 79	7	12,5
80 - 84	8	14,3
85 - 89	4	7,1
90 - 100	10	17,9
Toplam	56	100,0

Tablo 2'deki bulgular incelendiğinde 56 içedönük müzik öğretmeni adayının %17,9'unun bireysel çalgı dersinden, 90-100 puan, % 7,1'inin; 85-89 puan, %14,3'ünün; 80-84 puan, % 12,5'inin; 75-79 puan, % 10,7'sinin; 70-74 puan, %5,4'ünün; 65-69 puan, % 8,9'unun; 60-64 puan, % 10,7'sinin, 50-59 puan, % 12,5'inin; 0-49 puan aralığında akademik başarı puanı aldığı görülmüştür. Bulgulara göre en yüksek puan aralığında 10, en düşük puan aralığında 7 öğrenci bulunmaktadır. Puan aralıklarına göre öğrenci sayılarına bakıldığında belirli bir puan aralığında yığılma olmadığı görülmektedir.

3. Dışadönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyi

Araştırmanın üçüncü alt probleminde, dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyi sorulmaktadır. Bu alt probleme cevap bulabilmek amacıyla, dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersi akademik başarı puanları, harflendirme sistemine göre belirlenmiş puan aralıklarına göre yüzde frekans dağılımına bakılarak incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3' de gösterilmiştir.

Tablo 3: Dışadönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyinin Puan Aralıklarına Göre Yüzde Frekans Dağılımı

Puan Aralığı	f	%
0 - 49	3	5,1
50 - 59	2	3,4
60 - 64	5	8,5
65 - 69	9	15,3
70 - 74	8	13,6
75 - 79	4	6,8
80 - 84	9	15,3
85 - 89	4	6,8
90 - 100	15	25,4
Toplam	59	100,0

Tablo 3'deki bulgular incelendiğinde 59 dışadönük müzik öğretmeni adayının %25,4'ünün bireysel çalgı dersinden; 90-100 puan,% 6,8'inin; 85-89 puan, %15,3'ünün; 80-84 puan, % 6,8'inin; 75-79 puan, % 13,6'sinin; 70-74 puan,% 15,3'ünün; 65-69 puan, % 8,5'inin; 60-64 puan, % 3,4'ünün; 50-59 puan, % 5,1'inin; 0-49 puan aralığında akademik başarı puanı aldığı görülmüştür. Bulgulara göre en yüksek puan aralığında 15, en düşük

puan aralığında 3 öğrenci bulunmaktadır. Puan aralıklarına göre öğrenci sayılarına bakıldığında belirli bir puan aralığında yığılma görülmemektedir.

4. İçedönük -Dışadönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyi Arasındaki Fark

Araştırmamızın dördüncü alt probleminde, içe dönük- dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı dersi akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sorulmaktadır. Bu alt probleme cevap bulabilmek amacıyla, içe dönük; n=56, dışadönük; n=59 müzik öğretmeni adayının bireysel çalgı dersi akademik başarı puanlarının dağılımına bakılmış, dağılım normal ($p = .270 > .05$) olduğundan (Bkz. Tablo 4), iki grup arasında başarı düzeyi açısından anlamlı bir fark olup olmadığı, ilişkisiz örneklem t-testi kullanılarak incelenmiş ve sonuçlar Tablo 5' de gösterilmiştir.

Tablo 4: Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Akademik Başarı Puanlarının Homojenliği (One Sample Kolmogorow- Smirnov Test)

Bireysel Çalgı Akademik Başarı Puanları	n	X	ss	p
	115	73,31	18.849	,270

$p > .05$

Tablo 5: İçedönük- Dışadönük Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Dersi Akademik Başarı Düzeyi Karşılaştırması

Gruplar	n	x	s	sd	t	f	p
İçedönük	56	70,20	20,42	113	1,743	2,042	,08
Dışadönük	59	76,27	16,86				

$p > .05$

Tablo 5'deki bulgular incelendiğinde, içedönük- dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir fark ($p=.08$) bulunmamıştır. Bulgulara göre içedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi ile dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyinin birbirine yakın olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Araştırmada,

1. Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalındaki 115 müzik öğretmeni adayının, içedönük-dışadönük kişilik özelliklerine sahip olma durumunun birbirine yakın olduğu,
2. Puan aralıklarına göre, içedönük müzik öğretmeni adaylarının, bireysel çalgı dersi başarı puanlarının, belirli bir aralıkta toplanmadığı,
3. Puan aralıklarına göre, dışadönük müzik öğretmeni adaylarının, bireysel çalgı dersi başarı puanlarının, belirli bir aralıkta toplanmadığı,
4. İçedönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi ile dışadönük müzik öğretmeni adaylarının bireysel çalgı akademik başarı düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Not: Bu alışma 25-27 Nisan 2013 tarihlerinde Antalya’da 28 Ülkenin katılımıyla düzenlenen “ International Conference on New Trends in Education – ICONTE – 2013 ”da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Cüceloğlu, D. (2000). İnsan ve davranışı. 10. Basım. İstanbul:Remzi Kitabevi

Jung, Carl. G. (1971) Psychological types. The collected works of Carl G. Jung. Volume 6. Princeton University Press, New Jersey.

Kulaksızıoğlu, A. (2002). Ergenlik psikolojisi. 5. Basım. İstanbul:Remzi Kitabevi

Lawrence, G. (2007). Looking at type and learning styles. Fourth printing. Florida: Center for Applications of Psychological Type Press.

Lawrence, G. (1993). People types & tiger stripes. Third Edition. Florida: Center for Applications of Psychological Type Press.

Tuzcuoğlu, A. S. (1996). Myers Briggs psikolojik tip belirleyicisinin dilsel eşdeğerlilik, güvenilirlik ve geçerlilik alışması. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.